

Den gule tråden

Taler

Dagfinn Høybråten

Dato

29 april 2011

Sted

Trondheim

Omstendigheter

KrFs landsmøte

1 Kjære venner,

Det er godt å se dere. Når jeg ser ut over denne salen, ser jeg mennesker som ønsker å farge Norge gult ved høstens kommunevalg. Som er klare til å sloss for
5 menneskeverd og radikal nestekjærlighet. Det kan man ikke unngå å bli inspirert av.

KrFs landsmøte er den viktigste møteplassen for folk som ønsker å bygge et
10 varmere samfunn med kristne verdier!

Og det er godt å være i trivelige Trøndelag. Jeg er i alle fall overbevist om at dette landsmøtet vil bidra til at "det vil gå likar no" for dette partiet. Sammen skal vi ha dager i Trondheim med gode debatter og utforming av god politikk. Det
15 gleder jeg meg til!

Gjennom min tid i politikken har jeg med ujevne mellomrom fått spørsmålet: Hva er det som gjør at du stadig står på, lar det engasjere og gir av deg selv til en så utakknemlig jobb som å være politiker i verdens rikeste land?

20 Ja, dere vet jeg trives på talerstolen. Jeg har mye på hjertet. Av og til i meste laget, kanskje. Jeg trives med den delen av jobben.

Og ja, jeg elsker debattene. De gir energi. En god debatt inspirerer til å ta nye
25 tak.

Jo, jeg liker å bruke det politiske håndverket til å få ting gjort. Jeg gir meg ikke så lett hvis jeg har satt meg noe fore. Politiske resultater som gir folk et bedre liv,

fornyer mitt engasjement og gir arbeidsglede.

30

Ja, det er også fantastisk å se gode medarbeidere vokse inn i stadig større oppgaver og ansvar. Det gir mening til strevet.

Men for å svare på spørsmålet må jeg dele en side av det å være politiker som
35 virkelig berører hjertet mitt. Det som er der uavhengig av om debatten gikk bra
eller forslaget ble vedtatt og gjennomført. Introduksjonen før jeg gikk på
talerstolen her i dag gir en pekepinn: Jeg henter en dyp inspirasjon i møtet med
mennesker som på ulik måte er berørt av det jeg får være med på i politikken.
Det minner meg om den grunnleggende tanke at politisk arbeid ikke handler
40 om meg. Det handler om noe som er mye større enn meg selv. Om en tjeneste
for andre. Om at det nytter.

Noen av disse møtene sitter som spikret i minnet mitt. Det er fordi de har berørt
meg dypt og gitt meg en sterk opplevelse av mening med mitt politiske virke. Og
45 det er ikke møtene med de rikeste og mektigste jeg har i tankene. Noen av de
møtene har for all del også gjort inntrykk. Men sterkest sitter møtene med noen
enkle, alminnelige mennesker.

Møtet med lille 14 dager gamle Raswiri i den veiløse landsbyen i Malawi var et
50 slikt møte. Jeg har nettopp gitt henne poliovaksine der på samlingsplassen under
treet i landsbyen. Lokale helsearbeidere har tatt seg fram med de livgivende
vaksinedosene i kjølebager på bagasjebrettet på sykkelen. Så gir
landsbyhøvdingen tegn til at jeg kan tale til forsamlingen av frammøtte mødre
og barn.

55

-Alle barn har rett til vaksiner slik at de slipper å dø av sykdommer som kan
unngås, sier jeg og forteller om mobiliseringen for denne saken over hele verden.
Da skjer det. Noen mødre begynner å synge. Andre svarer. Plutselig stiger
takkesangen opp fra forsamlingen under treet til feiende flotte afrikanske
60 rytmer.

- Det nytter, tenker jeg. Barn i fattige land har 17 ganger større risiko for å dø før
de fyller fem år enn norske barn. Hvert 20. sekund dør et barn av noe så tåpelig
som sykdommer som kan forebygges med vaksiner. Å sørge for at disse
65 vaksinene kommer fram til hvert eneste barn kan de neste fem årene avverge 4
millioner unødvendige dødsfall. Jeg tenker: Det er stort å være delaktig i dette.

Det hadde ikke vært mulig uten at Norge og andre land tok ansvar. Men det
70 hadde ikke vært mulig uten de lokale heltene som sørger for at livgivende doser
kommer helt fram til de barna som er lengst unna. Jeg møtte en av disse;
Emebet, og fulgte henne på hjemmebesøk i landsbyen Adama Udie.

Emebet er en av 34 000 lokale helsearbeider som er ryggraden i den etiopiske
75 helsetjenesten, driver hygienearbeid, familieplanlegging, vaksinerings og
fødselsomsorg. Jevnlig står de sammen med mødre når de gjennomlever sine livs
mest risikofylte øyeblikk: når de gir liv til et barn. Kampen mot
mødredødelighet er ikke bare fine mål i et FN-vedtak. For Emebet er det
hverdagen. Jeg spør henne: -Hva driver deg? -Jeg er med å redde liv. Jeg gjør det
80 for folket mitt her i landsbyen, svarer hun.

Jeg gjør det for folket mitt. Det er også perspektivet til Richard Sezibera,
Rwandas helseminister. Han har ledet innføringen av en resultatbasert
helsetjeneste i et land som for under 20 år siden var revet i stykker av folkemord
85 og borgerkrig. Jeg satt sammen med Richard i en middag med den norske
regjeringen før påske. Plutselig får han inn en melding på sin mobiltelefon. Det
er en trist melding. En mor er død i barsel. Omstendighetene er tragiske. Full
rapport følger på mandag. Sakte, men sikkert går det opp for meg at Rwanda
har en helseminister som ikke bare er god på å sette seg mål. Han bryr seg om
90 det enkelte menneske. Richard følger opp sitt lokale tusenårsmaal nummer fem
med en rekke tiltak. Hvis det fatale likevel inntreffer, skal han vite det.
Mødredødeligheten skal ned. Han gjør det for folket sitt. Tjenende lederskap,
kaller jeg det. Som John F. Kennedy spør han hva han kan gjøre for sitt land,
ikke hva landet kan gjøre for ham.

95 Slikt inspirer til målrettet politisk arbeid. Det minner meg om at vi i Norge aldri
må bli oss selv nok. Vi har et globalt ansvar. Men det går dypere enn som så.
Politikken blir meningsløs hvis den reduseres til å handle om systemer, penger
og makt. Politikk er å kjempe for noe større enn meg selv. Politikk handler om
100 menneskesyn. Om å skape menneskeverd. Om ett og ett menneske. I bunn og
grunn duger politikken bare i den grad den står seg i møtet med det enkelte
menneske. Men der ligger også kilden.

Det var den kilden jeg kjente jeg var i kontakt med da jeg en kveld etter en
105 slitsom og etter måten resultatløs dag i departementet ruslet ned for å ta båten

hjem til Nesodden. Svikt i alle ledd, lød ekspertenes dom over psykiatrien. Jeg hadde erklært psykisk helse som min nye kampsak. Jeg hadde fått regjeringen med meg. Men oppgaven virket overveldende: jeg kjente meg motløs og rådvill.

110

Så møter jeg Lise som jeg ikke hadde sett på 15 år. Vi hadde studert sammen på Blindern. Nå fortalte hun om et heller utblidt møte med psykiatrien. Ut og inn av institusjoner. Et nettverk som var utslitt og et hjelpeapparat ute av stand til å bidra.

115

Da kom ordene som ennå gir meg gåsehud: - Du skjønner; nå er jeg blitt en av dem du kjemper for. "En av dem du kjemper for". Jeg kommer ofte tilbake til den replikken. Den uttrykker selve syretesten for et radikalt sosialt engasjement: Er jeg på deres side som sliter, det være seg med sykdom, avhengighet eller fattigdom? Og utsagnet rører ved den dype kilden til mening: Hvis mitt strev i politikken kan gi ett eneste menneske den opplevelsen, var det ikke verdt det?

120

Terje var en av dem. Han slet med sin psykiske helse. I gode perioder jobbet han med tanken om å skape noe et møtested for mennesker som var i samme situasjon. Han skrev til meg og ba om hjelp. I svarbrevet pekte jeg på noen muligheter som Opptrappingsplanen for psykisk helse hadde skapt for slike lokale tiltak og utfordret ham til å ta kontakt med Bergen kommune.

125

Da jeg en tid senere besøkte Bergen var Amalie Skrams hus og Terje i full sving. Hans egen erfaring hadde skapt en ide som ble til et tilbud for mange. -Takk for at du tok meg på alvor, sa Terje. - Jeg fikk tro på at jeg hadde noe å bidra med. Dette fikk også helseministeren den dagen. I tunge stunder når jeg lurte på om psykiatrien bare var et sort hull som det ikke nyttet å kaste penger etter, var det slike møter som jeg hadde med Lise og Terje som ga meg "guts" til å stå på videre. Det nytter!

130

135

Politikken er full av så mye. Den er en kamp om fordeling av knappe goder, om makt, ære og berømmelse. Stadig oftere får jeg høre at det som teller er hvilket inntrykk du etterlater deg. I min fase av det politiske liv snakker man stadig oftere om ettermæle. Men kanskje er det viktigere å etterlate noen politiske resultater som betyr noe for menneskers liv og livskvalitet enn å etterlate et inntrykk?

140

- Jeg har lenge ventet på denne anledningen til å takke deg personlig for at du

reddet livet mitt, sa servitøren i det han serverte meg middag på et av hotellene i Oslo.

-Reddet livet ditt? Jo, han takket meg for røykeloven, som hadde blitt innført
150 noen år tidligere. Den sikret de ansatte i hotell- og restaurantbransjen rett til et like godt arbeidsmiljø som andre yrkesgrupper. Takken var selvsagt flere nummer for stor - men for mange mennesker gikk det på helsa løs å arbeide i røykfylte lokaler. For dem snudde røykeloven opp ned på hverdagen - og at røykfrie serveringssteder har spart enkeltmennesker for helseplager og reddet
155 noen liv, er jeg overbevist om. Det nytter!

Fortsatt kommer det nesten daglig mennesker bort til meg på gata for å takke for røykeloven. Noen takker for et bedre arbeidsmiljø. Noen er takknemlige for at de endelig kan besøke en restaurant - kanskje har astma hindret dem å gå ut
160 tidligere. Men folk kommer oftest for å si at det har blitt mer hyggelig å være på restaurant - at det ganske enkelt har ført til økt livskvalitet.

I slike situasjoner er det lett å glemme at røykeloven møtte en vanvittig motstand. Det var nok av dem som brukte saken til å tegne et karikert bilde av
165 både et "humørløst og gledesdrepende" Kristelig Folkeparti og "røykelovens far" - tittel jeg for øvrig bærer med stolthet. Den er i alle fall langt å foretrekke framfor "moralist, helsefascist, helsefrikminister, fundamentalist, mulla, talibanist eller ayatollah" - som var navn motstandere av røykeloven kom opp med...

170 Meg bekjent fører dessuten Taliban og ayatollahen i Iran en langt mer liberal røykepolitikk...

Det hadde sin pris. Men det var verdt det. Enkeltmennesker har fått et bedre liv.
175 Hva er mer sentralt for politisk arbeid?

Mye politisk arbeid begynner og ender i ord. Men av og til kan selv små tiltak føre til uante konsekvenser. Gatemagasinet =Oslo er for meg en påminnelse om at små ting kan føre til store forandringer i menneskers liv. Et lite tiltak i en
180 handlingsplan mot fattigdom har de siste fem årene representert et nytt innslag i Oslos gater som mange setter stor pris på. Skiftende regjeringers handlingsplaner mot fattigdom har ikke avskaffet fattigdommen. Gatemagasinet i Oslo og i andre byer har gitt nytt og meningsfylt livsinnhold til mange mennesker.

185 Ildsjeler i redaksjonene og blant selgerne har sørget for suksess.

- I stedet for å se ned i et pappkrus for å ta i mot ukvemsord, har jeg noe å tilby deg som du setter pris på. Det gir meg verdighet og livskvalitet, sier Bjørn. En av selgerne på gata i Oslo, som jeg fra tid til annen slår av en prat med. I en
190 fattigdomspolitikkk fattig på de store resultater er dette stort. Det nytter!

Av alt som gir energi til den politiske hverdagen er det disse møtepunktene med enkeltmennesker som gir meg aller mest. De minner om hvorfor jeg er i politikken. Jeg kunne nevnt hundrevis av dem.

195

La meg nøye meg med ett til. Det har gitt hele KrF mye energi denne våren. Det har utfordret alle fine slagord om det inkluderende samfunn der "alle skal med". Jeg tenker selvsagt på møtet med Marte Goksøyr. Jeg er stolt over at KrF inviterte Marte til Stortinget, slik at hun fikk spurt statsminister Jens
200 Stoltenberg om han hadde tenkt til å holde løftet sitt. Norge fikk stiftet bekjentskap med en usedvanlig sterk, reflektert og talefør dame. En ung kvinne med tydelige meninger og med mot til å utfordre makteliten på dens egen hjemmebane. Et engasjert menneske som med stor verdighet - og under pressekorpsets årvåkne blikk - framførte sitt anliggende i møte med landets mest
205 garvede politikere.

At KrF fikk sitt pass grundig påskrevet etter Martes besøk på Stortinget, tar jeg med knusende ro. Vi hadde "utnyttet et sårbart menneske" ved å invitere Marte til Stortinget. Ord som "uverdig", "sirkus", "show" og "hårreisende" ble trukket
210 fram av dem som følte seg truffet av Martes betimelige spørsmål.

Men Marte har vist seg å være alt annet enn utnyttbar. Hun frydet seg i Vandrehallen. Og hun har sagt til meg at hun gjerne kommer tilbake. Hun har satt en agenda. I månedsvis har diskusjonen om sorteringssamfunnet gått i
215 avisspalter og rundt lunsjbordene. Marte selv debatterer kampen mot tidlig ultralyd i de intellektuelles hofforgan, Morgenbladet. Det er sterkt!

Marte har vist oss at sorteringssamfunnet ikke kan debatteres uten at de mennesker som berøres også blir hørt.

220

Vi ønsker oss ikke et samfunn uten Downs. Det er et samfunn som har forlatt sin menneskelighet.

225 Vi ønsker oss ikke en helsetjeneste som driver systematisk jakt med mål om å
redusere antall Downs-fødsler. Det er en helsetjeneste som har glemt hvorfor
den eksisterer.

230 Vi ønsker oss ikke at foreldre som velger å få barn som har Downs, skal føle seg
som en byrde for fellesskapet.

Vi ønsker et samfunn med plass til alle. Som anerkjenner mangfoldets verdi.
Som respekterer alle menneskers absolutte likeverd, selv om vi er forskjellige
både utenpå og inni.

235

Det er budskapet fra møtet med Marte.

Derfor går det en "gul tråd" fra kampen mot barne- og mødredødelighet via
arbeidet for psykisk helse og røykeloven til vårens debatt om et samfunn med
240 plass til alle. Det handler om menneskeliv og menneskeverd, om omsorg for hele
mennesket. Om politikk som kampen for noe større enn meg selv.

Som guttunge satt jeg fjetret kveld etter kveld ved leirbålet og hørte
leirskolelærer Terje Vigerust fortelle den mektige historien om Jean Valjean,
245 mannen som måtte sone 19 års straffarbeid som galeislave for å stjele et brød slik
at en farløs ungeflokk kunne få stilt sin sult.

Victor Hugos samfunnskritiske roman Les Misérables har fulgt meg siden.
Tråden i historien er et budskap om den nødvendige kamp hver generasjon må
250 utkjempe for menneskeverd og rettferd. Om kjærlighetens og tilgivelsens makt i
den kampen. Jeg har fortalt historien videre til mine barn. Og er jeg i nærheten
av en scene der musikalen spilles, gjør jeg mye for å få den med meg. På mange
måter er kampen mot uretten, fornedrelsen og fattigdommen som er så sentralt i
Hugos store epos også blitt en tråd i mitt engasjement uansett hvor jeg har hatt
255 mitt daglige virke. Valjean's redemption through his many trials is the central
plot of Les Misérables .

Ja, jeg tror jeg taler på vegne av mange her i dag når jeg sier at kampen for
menneskeverdet og sosial rettferdighet var avgjørende årsaker til at vi engasjerte
260 oss i nettopp KrF. Vårt menneskesyn forteller oss at menneskelivet er ukrenkelig
i alle livets faser. Nestekjærlighetstanken forteller at vi har et ansvar utover oss

selv. Dette er KrFs fremste varemerke. Det er den gule tråden i vårt politiske engasjement.

265

Og varemerker er viktige å ta vare på. I debatten om KrFs framtid, har enkelte hevdet at partiet har gått ut på dato og at partiets verdier ikke lenger har noen relevans for et moderne samfunn. Andre frykter at en fornyelsesprosess vil føre til at KrF blir som alle andre partier. Jeg tror begge analysene er grunnleggende feil.

270

Vi lever i en tid der samfunnet roper etter et parti som tør å stille det eldgamle spørsmålet: Hva er da et menneske?

275

Debatten om tidlig ultralyd er bare en av flere debatter der KrFs stemme behøves: Det er for eksempel ikke lenge siden sterke krefter forsøk å reise en debatt om aktiv dødshjelp i Norge. Hvem er bedre rustet enn KrF til å ta denne debatten? Hvem andre kommer til å ta den?

280

Når utviklingen av medisinsk teknologi går stadig raskere - hvem skal sikre at det også tenkes etikk?

285

Menneskeverdet er under press fra mange kanter. Vi ser det når menneskers "markedsverdi" styres ut fra alder, kjønn, helse og yteevne. Vi ser det når jobbsøkeren med utenlandsk etternavn kan sende søknad etter søknad uten engang å bli kalt inn på intervju. Vi ser det når ungdomstida for stadig flere blir preget av kommersialisering eller seksualisering. Vi ser det når gatene i norske storbyer igjen fylles av ofre for moderne slaveri...

290

Vårt syn på mennesket som gjør oss relevant for en ny tid. Det vil aldri bli avleggs å stå opp for alle menneskers likeverd. Så lenge det eksisterer gradering av menneskeverdet, er det bruk for KrF. Jeg er dessverre redd for at vi ikke blir arbeidsledige med det første...

295

KrF kommer ikke til å bli noen kopi av de andre partiene som lenge det kristne menneskesynet er den "gule tråden" som går gjennom politikken vår. Ingen andre partier har på samme måten forpliktet seg på absolutt menneskeverd fra livets begynnelse til livets slutt.

300

Hver gang KrF har foreslått å grunnlovsfeste retten til liv - den mest

grunnleggende av alle menneskerettigheter - har vi så langt bare fått med oss enkeltrepresentanter fra de andre partiene. Men når Grunnloven fyller 200 år i 2014, bør grunnlovsfesting av retten til liv bli en realitet.

305

Fornyelse av arbeidet vårt representerer ikke noen trussel mot partiet egenart så lenge vi holder fasten "ved troen på livet vårt, menneskets verd", som Nordahl Grieg skriver i Til Ungdommen. For som det heter lenger ute i det samme diktet: "Skaper vi menneskeverd, skaper vi fred!"

310

Dette er min drøm for framtida: Et parti med tillitsvalgte som forplikter seg på det kristne menneskesynet. Et parti som alltid står på deres side som sliter. Som kjemper for radikal omsorg og sørger for at Norge aldri blir seg selv nok, men stiller solidarisk opp for verdens fattige. Da er det ingen grunn til å bekymre seg over at KrFs varemerke skal forsvinne!

315

Mennesket lever ikke av brød alene, men av skjønnhet og harmoni, sannhet og godhet, arbeid og hvile, vennskap og fellesskap

320

...står det på veggen på Engelsborgs eldresenter i Oslo. Her møtes mennesker med stor erfaring og livsvisdom. De har opplevd tider da den materielle velstanden i Norge ikke var så god som den er i våre dager. Mange av dem har sett nød og fattigdom - ikke minst i de harde trettiårene. De vet hva materiell trygghet betyr for menneskers velferd. Likevel sier de:

325

Mennesket lever ikke av brød alene, men av poesien i lyrikken, av vismenns klokskap, av helgenenes hellighet, store menneskers eksempel.

330

Mennesket lever ikke av brød alene, men av samvær og opplevelser, av å søke og finne, tjene og dele, elske og bli elsket...

335

I løpet av det siste hundreåret har Norge gått fra å være et fattig land i europeisk målestokk til å bli et av verdens rikeste land. Målt ut fra forventet levealder, levestandard og utdanningsnivå er Norge klodens beste stykke land å bo på. De fleste av oss har en trygg økonomisk tilværelse og oljerikdommen har gitt oss mulighet til å bygge ut et velferdstilbud som er unikt i verdenssammenheng.

Økt levestandard har gitt folk forbedret livskvalitet. Men mennesket har behov som strekker seg ut over det materielle. Det søker også fellesskap, kulturelle

opplevelser og har åndelige behov.

Blant folk flest er det en lengsel etter noe mer enn økt levestandard. Den lengselen må politikken svare på. Den må anerkjenne verdien av fellesskap, tid med familie og venner, kultur, frivillig arbeid og trosbasert fellesskap. Vi trenger et helhetlig menneskesyn.

Vi tror ikke menneskers livskvalitet vokser proporsjonalt med veksten i levestandard. En feitere lommebok er ikke svar på alle menneskelige behov. Norske barn er for eksempel Europas rikeste, men kommer langt ned på lista over hvilke europeiske barn som er mest lykkelige.

Ja, i verdens rikeste land opplever barnevernet økt tilstrømming og køene i psykiatrien vokser. 180 000 mennesker i krise ringer Kirkens SOS hvert eneste år. Misbruket av alkohol er det høyeste på over 100 år og 90 000 mennesker drikker mer enn ei halvflaske sprit om dagen. Oslo har blitt kåret til verdens overdosehovedstad - av New York Times.

For meg viser dette at de fellesverdiene det norske samfunnet er bygget på, er under press. Den norske folkesjela er under press. Noe er i ferd med å glippe på veien mot overflodssamfunnet.

For å si det på en annen måte: Hva gagnar det om Norge er verdens rikeste land, dersom vi taper vår folkesjel?

Da NRK-programmet "Typisk norsk" for noen år siden ba seerne kåre Norges nasjonalord - falt valget på ordet "dugnad". Å stille opp for hverandre, i et felles, ulønnet frivillig arbeid, er en del av norsk kultur.

Men de siste årene har andelen av Norges befolkning som gjør frivillig arbeid sunket med 10 prosent. Nedgangen er størst blant unge menn. I 2004 stilte 58 prosent av befolkningen opp til frivillig innsats, mens tallet var nede i 48 prosent i 2009. Det viser en undersøkelse fra Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

Dugnadsarbeid er med på å definere den norske folkesjela. Men det er våre nye landsmenn som holder sjelen frisk: Innvandrere jobber mest på dugnad og minoritetenes frivillige innsats alene ville holdt til å bevare Norges plassering i

380 verdenstoppen når det gjelder frivillighet.

Folkens, når selv dugnaden - noe av det vi oppfatter som det aller beste ved det norske samfunnet - er på vikende front, ja da viser det at vi ikke kan ta den norske folkesjela for gitt. De verdiene som har skapt et demokratisk, åpent og trygt fellesskap, er ikke selvfølgelig. De må holdes i hevd - og de må formidles til kommende generasjoner.

For et samfunn er det avgjørende å ha noen fellesverdier som binder sammen. Målet må aldri være et strømlinjeformet samfunn, men et samfunn som kjenner fellesskap på tvers av mangfoldet. Den norske folkesjela er et produkt av våre felles røtter - og den mosaikken av mennesker som lever i Norge i dag.

På Kvitsøy, vest i havet i Rogaland, ble det for tusen år siden reist et steinkors. Det står der fremdeles. Det har holdt stand gjennom generasjon etter generasjon, gjennom skiftende trender og all slags vær. Steinkorset på Kvitsøy representerer noen av dette landets dypeste røtter.

Det norske samfunnet har på avgjørende måte blitt formet av de kristne og humanistiske kulturarven - og det liberale demokratiets vektlegging av grunnleggende menneskerettigheter som retten til liv, likestilling og ytringsfrihet springer ut av denne arven.

De som mener at kunnskap om kulturarven vår er unødvendig - og med alle midler forsøker å viske ut kristendommens rolle i skolen og samfunnet, er historieløse. Et velstandssamfunn som ikke kjenner sine røtter og verdifundament, blir som avskårne blomster.

Jeg tror de fleste her i landet ønsker å nyte godt av de gode fruktene vår kristne og humanistiske arv har gitt oss: Rettstaten, fellesnormene for rett og galt, respekten for liv, medmenneskelighet og varme. Men alt for mange tror dessverre det er mulig å høste de gode fruktene, uten å ta vare på røttene.

Vi kan ikke forvente at kommende generasjoner skal ha denne arven i ryggmargen - når barnehager og skoler knapt får lov til å fortelle hvorfor vi feirer jul og påske. Selvsagt er det ikke skolens oppgave å gi barna en religiøs oppdragelse - men uten at barna får kjennskap til det som har formet vårt samfunn, blir de kulturelle analfabeter. Og Norge tar skade på sin sjel.

420 I nøytralitetens og andre tilsynelatende gode hensikters navn har man gått løs på
formidlingen av den kristne verdiarven og på noen av dens grunnleggende
verdier i samfunnet. Ingen bør bli overrasket over at det har sin pris. Det er ikke
bra for Norge.

425 La meg si det i klartekst: Ferske rødgrønne statsråder feide inn i
regjeringskontorene for noen år tilbake med krav om å nøytralisere skole og
barnehage; bordverset skulle vekk. Det klarte vi å stoppe, men kampen om
skolegudstjenester og bordvers er ført videre rundt om i de mange
lokalsamfunn.

430 Et av regjeringspartiene vedtok å forby private skoler. Det klarte vi å stoppe,
men den økonomiske sulteforingen av de private skolene er likevel en realitet.

De skulle frata organisasjoner og kirkesamfunn retten til skattefrie gaver. Det
435 klarte vi å stoppe, men de prøver seg stadig fra nye vinkler.

De skulle innføre boikott av Israel. Det klarte vi å stoppe, men boikott-tanken
dukker stadig opp rundt omkring, ikke minst i akademien.

440 K-en er problemet, fikk vi vite: K-en for kristendom. Med muslimer som
stråmenn kjørte de fram kravet om fjerne K-en for kristendom i skolens
religionsundervisning. Det lyktes de dessverre med.

Og det stanser ikke der: Det har fortsatt med angrep på friheten i det norske
445 samfunnet, en av våre viktigste samfunnsverdier. Familiene, som er samfunnets
byggekloss nummer en skulle fratas friheten til å velge omsorgsform for egne
barn. "Vi kan ikke premiere dem vi mener har valgt feil" var mantraet fra Jens
Stoltenberg.

450 KrF har tatt kampen også på dette punktet. Vi klarte å stoppe fjerningen av
kontantstøtten. Men de har kuttet i verdien av støtten og nå truer de på nytt å ta
den fra toåringene. Mer alvorlig er at de har lyktes med en fullstendig
omdefinering av ekteskapet og skrevet inn i norsk lov at barn ikke trenger både
en mor og en far.

455 I stedet for å "outsource" familiens kjerneoppgaver, må vi styrke familiene; gjøre

det lettere for dem å lykkes som stabile og gode fellesskap. Det gjør vi ved å gi dem fleksibilitet, ved ikke å straffe "dem som velger feil", men gi

460 småbarnsfamiliene et reelt valg mellom kontantstøtte og gode barnehager og bedre permisjonsordninger.

Kjære landsmøte! Vi ser angrepet på friheten i samfunnet også i presset mot frivillig og ideell sektor. Hvis den rødgrønne regjeringen har et problematisk

465 forhold til familienes valgfrihet, så har de det enda mer til frivillige og ideelle organisasjoners plass i samfunnet.

Frivillige organisasjoner opplever at statsmakten i økende grad brukes til å styre innholdet i deres virksomhet. Misjonen fratas retten til å drive lotteri fordi

470 formålet ikke er humanitært nok, og frikirkens julemesse stoppes fordi det ikke er allmenntilgjengelig. Slikt kan bare skje under et styre som er flinke til å holde festtaler om frivillighet, men ikke anerkjenner frivillighetens egenverdi i samfunnet.

Men også en så grunnleggende verdi som trosfrihet er under press, selv i Norge. For to år siden fikk jeg besøk av kommandør Gudrun Lydholm i Frelsesarmeen. Foranledningen var at et statlig kontor hadde bestemt at armeens ungdom

475 skulle miste sin statsstøtte fordi de hadde de samme etiske krav til sine ansatte og ledere som Frelsesarmeen har over hele verden. Vi tok denne saken opp med statsministeren i stortingssalen og fikk stoppet den famøse praksisen.

480

Men vi ser mer av det samme fra en regjering som til det siste har forsøkt å overstyre trossamfunnet Den norske kirke som om kirken var en statsetat. Og de statlige organene UNE og UDI har fortsatt en så lettvinnsom omgang med

485 trosfriheten at konvertitter sendes ut av dette landet med beskjed om at bare de tier om sin tro, så står de ikke i fare for å bli forfulgt. Det er i beste fall kunnskapsløst og i verste fall uansvarlig.

Kampen om religiøse symboler i det offentlige rom, er også et eksempel på slik

490 kunnskapsløshet. Forslaget om å forby prangende religiøse symboler i det offentlige rom, inklusive kors og davidsstjerne er anslag mot trosfriheten. Og det kom ikke fra SV-hold, men fra FrP. Heldigvis ble det stoppet. Troen kan ikke glemmes bort. Det er en menneskerett å tro, uttrykke sin tro og skifte tro.

495 Det er velkjent at den som er trygg på sin egen identitet, også er den som er

tryggest i møte med andre. Derfor har Kristelig Folkeparti vært opptatt av å sikre at alle barn, uansett hvilken religion eller livssynsretning de tilhører, har kunnskap om vår nasjonale kulturarv og om sin egen bakgrunn.

500 Trosopplæringsreformen, som Valgerd Svarstad Haugland fikk gjennomført, er en av KrFs største seire i moderne tid. Kirkeforliket som nå skal følges opp er en annen.

I stedet for å rydde religion bort fra det offentlige rom burde vi anerkjenne deres
505 samfunnsskapende potensial, og i stedet for å betrakte trosdimensjonen utelukkende som en kilde til konflikter, må vi se at nøkkelen til mye konfliktløsende arbeid også ligger i å inkludere religionen i samfunnet. Det er heller ikke noe uttrykk for en demokratisk folkesjel når alt for mange vil forby minareter og hijaber, nekte trossamfunn statsstøtte og gi de med avvikende
510 meninger sparken. Det er tvert imot ganske totalitært.

Da Auschwitz ble frigjort fra nazistene i 1945, fant man et brev som var skrevet av en anonym fange. Her stod det:

515 "Kjære lærer! Jeg er overlevende fra en konsentrasjonsleir. Jeg så det som intet menneske burde være vitne til: Gasskamre bygd av dyktige ingeniører. Barn gasset i hjel av velutdannede leger. Spedbarn drept av erfarne sykepleiere. Kvinner og deres babyer skutt og brent av mennesker med eksamener fra gymnas og universitet. Jeg er blitt skeptisk til utdanning. Min bønn er: Hjelp
520 elevene dine til å bli menneskelige. Ditt arbeid må aldri produsere lærde monstre, dyktige psykopater, velutdannede eichmanner. Lesing, skriving og regning er viktig bare hvis det tjener til å gjøre våre barn mer menneskelige".

Kjære landsmøte, kunnskap uten verdier, teknologiske fremskritt uten etiske
525 bevissthet, velstand uten rotfeste - det er oppskriften på et mindre menneskelig samfunn. Å tro at vår generasjon skal klare seg uten kulturarven som har formet nasjonen i tusen år, er toppen av arroganse. Materiell overflod må ikke nødvendigvis bety åndelig og kulturelt overmøte.

530 Derfor vil KrF ha en skole med dannelse og formidling kunnskap om kulturarven vår. Derfor sier KrF "vær varsom" når teknologien går raskere enn etikken. Derfor vil vi hegne om friheten til å tro. Derfor setter KrF dagsorden i den norske verdidebatten.

Rett og slett fordi det alltid er tid for verdier! Norge må ta vare på sin sjel.

"Mennesket først" var Trine Skei Grandes slagord på Venstres landsmøte. Tittelen på Erna Solbergs bok er "Mennesker, ikke milliarder". Det er gode
540 ansatser fra to kloke damer.

For KrF har det alltid vært naturlig å sette mennesket, ikke systemene i sentrum. Menneskeverdet i sentrum er en del av vår kristendemokratiske
ryggmargsrefleks. Vi tar avstand fra høyresidas individualisme, men vi markerer
545 et like klart skille mot venstresidens kollektivism. Vi roper et varsku mot et
råere og kaldere samfunnsklimate. Vi sier verdighet, varme og vennlighet.

Mennesket er ikke "just another brick in the wall", slik Pink Floyd synger - selv
om det kan virke sånn noen ganger når politikere snekrer ut sine løsninger.

Det er lett å gå i den fella at man blir kalkulatordemokrater som tror at alle
politiske svar kan regnes som et tall med desimal. Strukturer, markeder og
reformer er til for menneskers skyld - ikke omvendt. Er det noe jeg har lært i
møtene med så vel mennesker som reformer, er det dette: Tjener ikke reformene
555 til å gjøre menneskers liv bedre, har de ingen hensikt. Jeg sier det så klart jeg bare
kan: Regjeringen kommer aldri til å lykkes med verken NAV-reform eller
sykehusreform, hvis den ikke snur opp ned på disse pyramidene og setter den
enkelte bruker i sentrum. Bare da vil systemet kunne fungere etter sin hensikt.

Vi får dette poenget godt illustrert i den som uten tvil blir en av valgkampens
store saker: Verdig eldreomsorg. For KrF handler det om kvalitet i møtet med
det enkelte menneske. Om retten til en plass, om riktig medisinsk behandling,
om ernæring, en helt alminnelig døgnrytme; om å komme seg ut. For ett og ett
menneske.

For høyre- og venstresiden handler det nå mest om ideologi; om ja eller nei til
konkurranse. Det er en avsporing. Vi har sett at et slikt fokus i seg selv kan true
kvaliteten. Verken offentlig eller privat drift er noen garanti i seg selv for en
verdig eldreomsorg. Denne våren har vi fått se sannheten bak den
570 kostnadseffektive driften i en del konkurranseutsatte virksomheter: Ulovlige
turnuser. Doble vakter. 84 timers uke uten overtidsbetaling. Ulovligheter og
uforsvarligheter.

575 For høyresida har anbud og konkurranseutsetting blitt et mål i seg selv. Ideologi er blitt viktigere enn hensynet til ansatte, brukere og pårørende. Derfor tviholder de en konkurransemodell der pris åpenbart går foran kvalitet.

For venstresida er det blitt et like sentralt ideologisk mål å sette en stopper for
580 private innslag i vår offentlig dominerte helse- og omsorgssektor. De praktiserer selv et anbudsregime som feier ut pionerene i sektoren; de ideelle institusjonene som aldri har spurt etter profitt.

Begge deler gir feil fokus. Vi må i stedet spørre: Hva gir god kvalitet og verdighet
585 i omsorgen for det enkelte menneske?

KrF krever en kritisk gjennomgang av hele anbudsregimet i helse og omsorg. Dagens rotterace truer ikke bare et anstendig arbeidsliv, men kvaliteten og tilliten til omsorgstjenestene. Markedsmekanismer, prispress og
590 effektivitetsfokus kveler helse- og sosialsektoren.

Det merkelige at det er en rødgrønn regjering som er blitt den fremste forsvarer av et anbudssystem som så åpenbart setter pris og penger foran kvalitet. De virker ute av stand til å ta et oppgjør med et system som gir resultater som
595 rammer sårbare brukere. Eksemplene er mange:

Vi har alle hørt om hvordan barn har opplevd at hjemmet deres har godt konkurs, fordi institusjonen de bor på har tapt et anbud. Tilbud som er bygget opp over årtier, blir lagt ned med et pennestrøk. Solide og tradisjonsrike
600 fagmiljøer går i oppløsning. Det skjer en uopprettelig skade: Dette er ikke tilbud som kan gjenbestilles om et par år dersom ansvarlige myndigheter skulle oppdage at vi faktisk trenger disse tilbudene.

På Askøy måtte den tradisjonsrike rusklubben til Blå Kors legge ned sin drift.
605 Staten mente de holdt høyere kvalitet enn konkurrentene, men institusjonen lå på feil plass. Blå Kors ble stående i en tvangssituasjon med ansvar for ansatte, bygninger og pensjonsforpliktelser. Enden på visa er at det offentlige har overdratt driften, folkene og pensjonene.

610 Stedet er det samme: Vakre Askøy. Vi må spørre: Var det plassen som var problemet, eller var det det blå korset...

615 Dette er i alle fall en politikk som setter systemet foran mennesker, ideologi
foran folks behov for trygghet og prinsipper foran sunn fornuft.

En slik politikk er ikke KrF med på!

620 I hele min partiledersperiode har jeg forsøkt å sette hensynet til barna først,
spesielt de sårbare barna som opplever at fattigdom, rus eller andre utfordringer
gjør hjemmet utrygt.

625 Foran en kommunevalgkamp er det naturlig å løfte kravet om en mer solidarisk
alkoholpolitikk, som i større grad vektlegger barnas rett til trygghet enn voksnes
behov for frihet. Ja, for hvorfor er det sånn at 100 voksne som krever å få ha
drinken sin i fred til klokken tre om natta, kan få regjeringen til å endre politikk
over natta - mens 100 000 barn som merker voksnes alkoholbruk på kroppen
nesten aldri blir sett, langt mindre hørt?

630 Når vi vet hvilken utrygghet rus skaper for hundretusener av barn her til lands,
når vi kjenner sammenhengen mellom vold i gatene og grenseløs
skjenkepolitikk, når vi vet hvor mange som står i kø for å få hjelp for sin
rusavhengighet - da er det for meg en gåte at noen fremdeles forkynner de åpne
kraners politikk. At dette vil gi mer vold og kriminalitet, bekymrer ikke
635 nevneverdig. Politiet taler for døve ører når de ber om begrensning i salgs- og
skjenketidene.

Kommunestyrene har betydelig påvirkning på alkoholpolitikken her til lands:
Vi vet at det er pris og tilgjengelighet som i størst grad virker dempende på
640 forbruket og dermed også på skadeomfanget. Det er betydelig støtte i
forskningen for at restriksjoner som begrenser salgs- og skjenketidene og antallet
salgs- og skjenkesteder, er effektive tiltak. Håndhevelse av minstealder for kjøp
av alkohol er også effektivt. Her har kommunene et hovedansvar.

645 KrF går til valg på en mer solidarisk alkoholpolitikk. Som ivaretar både de
voksnes frihet og de sårbare gruppens trygghet. Som baserer seg på fakta og
lytter til de erfaringene som fagfolk og politiet kommer med.

650 Norge trenger lokalpolitikere som klart og tydelig velger side for de barna som
lider på grunn av rusmisbruk. Den beste måten å få det på, er å velge KrFere inn
i kommunestyrene!

Kjære landsmøte, dette er min siste tale som leder i Kristelig Folkeparti.

655

I morgen velger dere Knut Arild til ny partileder. I Knut Arild får KrF en meget dyktig leder med hjertet og hodet på rett plass. Partiet vil på dette møtet gi ham sin tillit. Jeg gleder meg til å være med å gi ham min fulle støtte i de hverdagene som kommer etter dette landsmøtet. Gjør dere?

660

Det har vært en stor ære og glede å lede dette partiet. Tusen takk for den tilliten dere har vist meg! Jobben har ikke vært enkel, men den har gitt en dyp mening. Derfor takker jeg med sangeren både for "rosene på veien" og "tornene blant dem".

665

I hele mitt voksne liv har jeg arbeidet for å virkeliggjøre KrFs politikk. Jeg har forsøkt å gjøre mitt beste. Det har slett ikke alltid vært godt nok. Men jeg har en grunnleggende tro på at politisk arbeid nytter. Først og fremst er det møtene med mennesker, både i og utenfor partiet, som har inspirert meg. Jeg er glad og takknemlig for at jeg skal få fortsette å tjene dette partiet, fra Stortinget og andre arenaer, også i årene som kommer.

670

Som mange av dere vet, skal jeg de neste årene lede arbeidet til den globale vaksinealliansen. GAVI arbeider for at alle barn skal få sjansen til et liv. Jeg kan ikke tenke meg et arbeid som bedre fører videre tråden i mitt liv.

675

Edelt er mennesket, jorden er rik!
Finnes her nød og sult, skyldes det svik.
Knus det! I livets navn skal urett falle.
Solskinn og brød og ånd eies av alle.

680

...skriver Nordahl Grieg.

Ingen steder er den "gule tråden" mer synlig enn når vi tar opp kampen for en mer rettferdig verden. Ikke noe vekker KrF-engasjement som når vi kan bidra til å redde menneskers liv og gi barn nytt håp.

685

Jeg skal love dere en ting: Jeg vil holde tråden... Jeg kommer til å fortsette å kjempe for barna - og nå ikke minst for at barnebarna skal få oppleve et Norge som ikke er seg selv nok, et samfunn der vi tar vare på livet, bygger med gode

690

fellesverdier, bryr oss om de som sliter og skaper menneskeverd! Jeg gleder meg til å se nye generasjoner KrF-ere ta den visjonen videre!

695

Kilde

www.krf.no

Emner

KrF, Landsmøtetale, Partipolitikk

700

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/den-gule-traden>

705

710

715

720

725